

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία: Τρίτη 7 Ιανουαρίου 2020
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους, Ηθικά Νικομάχεια, Β1, 1-4

Διττῆς δὴ τῆς ἀρετῆς οὐσίας, τῆς μὲν διανοητικῆς τῆς δὲ ἠθικῆς, ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖον ἐκ διδασκαλίας ἔχει καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξησιν, διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου, ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τοῦ ἔθους. Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων ἄλλως ἐθίζεται, οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος οὐκ ἂν ἐθισθεῖ ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίξῃ τις ἄνω ῥιπτῶν, οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων ἄλλως ἂν ἐθισθεῖ. Οὐτ' ἄρα φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, τελειούμενοι δὲ διὰ τοῦ ἔθους.

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἂ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιῶντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

A1. Να καταγράψετε τα παραδείγματα τα οποία αξιοποιεί ο φιλόσοφος από τον χώρο των αισθήσεων. (μονάδες 5)

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Αλ3Α(ε2)

- A2.** Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες θέσεις ως σωστές (**Σ**) ή λανθασμένες (**Λ**), με βάση όσα παραθέτει ο Αριστοτέλης στο κείμενο που σας δόθηκε. (μονάδες 5)
- Η ηθική αρετή απαιτεί διδασκαλία αλλά και χρόνο προκειμένου να κατακτηθεί.
  - Μέσω της διαδικασίας του εθισμού ο άνθρωπος μπορεί να οδηγηθεί στην κατάκτηση των διανοητικών αρετών.
  - «τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα»: Το χρονικό επίρρημα δηλώνει χρονική προτεραιότητα.
  - «τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον»: Ο φιλόσοφος αναφέρεται στις ηθικές αρετές.
  - «ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν»: Ο φιλόσοφος αναφέρεται στον καταμερισμό της εργασίας.

Μονάδες 10

- B1.** «ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται, ὅθεν καὶ τούνομα ἔσχηκε μικρὸν παρεκκλῖνον ἀπὸ τοῦ ἔθους»: Πώς συσχετίζει ο Αριστοτέλης τις έννοιες «ἠθικὴ» και «ἔθος»;

Μονάδες 10

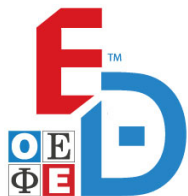
- B2.** «οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ καθαρίζοντες καθαρισταί· οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι»: Γιατί, κατά την άποψή σας, ο Αριστοτέλης εναλλάσσει τα ρηματικά πρόσωπα;

Μονάδες 10

- B3.** Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες θέσεις ως Σωστές (**Σ**) ή Λανθασμένες (**Λ**):

- Η Ακαδημία του Πλάτωνα λειτούργησε για εννέα αιώνες.
- Όπως ομολογεί ο ίδιος ο Πλάτωνας στην *Ε΄ Επιστολή* του, όταν ήταν ακόμη νέος φιλοδοξούσε να ασχοληθεί με την πολιτική.
- Ο Άρειος Πάγος καταδίκασε τον αγαπημένο δάσκαλο του Πλάτωνα, τον Σωκράτη, για αθεΐα και διαφθορά της νεολαίας σε θάνατο (399 π.Χ.).
- Η πολυπραγμοσύνη αποτελεί βασικό άξονα στην ιδεώδη *Πολιτεία*.
- Από το δεύτερο βιβλίο της *Πολιτείας* ως το τέλος οι κύριοι συζητητές είναι ο Σωκράτης, ο Γλαύκων και ο Αλκιβιάδης.

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Αλ3Α(ε2)****B4.τεχνών:**

Να γράψετε τη σημασία που έχει η λέξη στο κείμενο (μονάδες 4) και να σχηματίσετε δύο περιόδους λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό), θα χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο. (μονάδες 6)

Μονάδες 10

- B5.** Αφού μελετήσετε με προσοχή το παρακάτω απόσπασμα να γράψετε τις ομοιότητες που παρατηρείτε με όσα αναφέρονται στο ακόλουθο χωρίο του πρωτότυπου κειμένου: «*Ἐξ οὗ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται*».

Ο Αντισθένης δίδασκε στο γυμναστήριο του Κυνοσάργους, λίγο πιο πέρα από την πόλη, απ' όπου, καθώς πιστεύουν ορισμένοι, έχει λάβει κι ο Κυνισμός την ονομασία του. Απ' αυτόν ξεκίνησε και του Διογένη η απάθεια και του Κράτη η αυτοκυριαρχία και του Ζήγωνα η καρτερικότητα – κι αυτός θεμελίωσε τη θεωρία για την πολιτεία [...] Ο Αντισθένης ασπαζόταν επίσης τις ακόλουθες απόψεις. Υποστήριζε ότι την αρετή μπορεί κανείς να την διδαχθεί. Κι ότι οι ευγενείς άνθρωποι ταυτίζονται μ' εκείνους που έχουν αρετή. Η αρετή είναι από μόνη της ικανή να φέρει την ευτυχία και δε χρειάζεται τίποτα επί πλέον εκτός από δύναμη σαν αυτή του Σωκράτη. Ότι η αρετή συνίσταται σε πράξεις: ούτε από λόγια πολλά έχει ανάγκη ούτε από διδασκαλίες. Κι ότι ο σοφός έχει αυτάρκεια· όλα όσα έχουν οι άλλοι είναι δικά του. Η ασημότητα είναι κάτι καλό και ισότιμο με την προσπάθεια. Κι ότι ο σοφός δε θα ρυθμίζει τη συμπεριφορά του μέσα στην πολιτεία με βάση τους ισχύοντες νόμους αλλά με βάση το νόμο της αρετής.

Αντισθένης, απόσπ. 32 και απόσπ. 160: Διογένης Λαέρτιος, Φιλοσόφων βίων και δογμάτων συναγωγή, VI, 13- 15 και 10-13

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοσθένους, Όλυνθιακός, Γ 13-15

[Demosthenis orations I-V, Οξφόρδη, ανατύπωση 1960-1966.]

Ο Δημοσθένης στον Γ΄ Όλυνθιακό Λόγο προσπαθεί να πείσει τους Αθηναίους να διαθέσουν τα χρήματα που περίσσευαν από τον δημόσιο προϋπολογισμό στις στρατιωτικές δαπάνες για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της πόλης τους. Στο παρακάτω απόσπασμα ο ρήτορας κατηγορεί τους Αθηναίους για έλλειψη αποφασιστικότητας και για αναβλητικότητα στην εφαρμογή των αποφάσεών τους, επικρίνοντας την ασυμφωνία λόγων και έργων που τους χαρακτηρίζει.

Οὐ γάρ ἐστι δίκαιον, τὴν μὲν χάριν, ἢ πᾶσαν ἔβλαπτε τὴν πόλιν, τοῖς τότε θεῖσιν ὑπάρχειν, τὴν δ' ἀπέχθειαν, δι' ἧς ἂν ἅπαντες ἄμεινον πράξαίμεν, τῷ νῦν τὰ βέλτιστ' εἰπόντι ζημίαν γενέσθαι. πρὶν δὲ ταῦτ' εὐτρεπίσαι, μηδαμῶς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μηδὲν ἀξιοῦτε τηλικούτου εἶναι παρ' ὑμῖν ὥστε τοὺς νόμους τούτους παραβάντα μὴ δοῦναι δίκην, μηδ' οὕτως ἀνόητον ὥστ' εἰς προὔπτον κακὸν αὐτὸν ἐμβαλεῖν. Οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ὑμᾶς ἀγνοεῖν δεῖ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ψήφισμ' οὐδενὸς ἀξιόν ἐστιν, ἂν μὴ προσγένηται τὸ ποιεῖν ἐθέλειν τά γε δόξαντα προθύμως [ὑμᾶς]. εἰ γὰρ αὐτάρκη τὰ ψηφίσματ' ἦν ἢ ὑμᾶς ἀναγκάζειν ἃ προσήκει πράττειν ἢ περὶ ὧν γραφεῖη διαπράξασθαι, οὐτ' ἂν ὑμεῖς πολλὰ ψηφίζόμενοι μικρά, μᾶλλον δ' οὐδὲν ἐπράττετε τούτων, οὐτε Φίλιππος τοσοῦτον ὑβρίκει χρόνον· πάλαι γὰρ ἂν εἵνεκά γε ψηφισμάτων ἐδεδώκει δίκην. ἀλλ' οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει· τὸ γὰρ πράττειν τοῦ λέγειν καὶ χειροτονεῖν ὕστερον ὄν τῇ τάξει, πρότερον τῇ δυνάμει καὶ κρεῖττόν ἐστιν. τοῦτ' οὖν δεῖ προσεῖναι, τὰ δ' ἄλλ' ὑπάρχει· καὶ γὰρ εἰπεῖν τὰ δέοντα παρ' ὑμῖν εἰσιν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δυνάμενοι, καὶ γινῶναι πάντων ὑμεῖς ὀξύτατοι τὰ ρηθέντα, καὶ πρᾶξαι δὲ δυνήσεσθε νῦν, ἐὰν ὀρθῶς ποιῆτε.

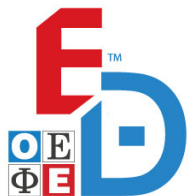
εὐτρεπίσαι : να τακτοποιήσετε, *προὔπτον* (κράση: *πρόοπτον*) : προφανές, *αὐτάρκης* : ικανός, *ὀξύτατοι* (εδῶ) : ευφυέστατοι.

Γ1. Να μεταφράσετε στη νέα ελληνική το παρακάτω απόσπασμα του κειμένου:
«πρὶν δὲ ταῦτ' εὐτρεπίσαι ... προθύμως [ὑμᾶς].»

Μονάδες 10

Γ2. « Οὐ μὴν οὐδ' ... ἐὰν ὀρθῶς ποιῆτε. »: Σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα ποια είναι η άποψη του ρήτορα σχετικά με τις αποφάσεις και τα ψηφίσματα που εξέδιδαν οι Αθηναῖοι στις συνελεύσεις τους; Τι θεωρεῖ ο Δημοσθένης πιο σημαντικό και γιατί; Να υποστηρίξετε την απάντησή σας με συγκεκριμένες παραπομπές στο αρχαίο κείμενο.

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.Αλ3Α(ε2)

Γ3α. «τὸ γὰρ πράττειν τοῦ λέγειν καὶ χειροτονεῖν ὕστερον ὄν τῆ τάξει, πρότερον τῆ δυνάμει καὶ κρεῖττόν ἐστιν.»: Να μεταφέρετε τους τύπους που βρίσκονται στον συγκριτικό βαθμό στο ίδιο γένος, αριθμό και πτώση στον υπερθετικό βαθμό (μονάδες 3) και να γράψετε τα ουσιαστικά του παραπάνω αποσπάσματος στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού (μονάδες 2).

Γ3β. «εἰ γὰρ αὐτάρκη τὰ ψηφίσματ' ἦν ἢ ὑμᾶς ἀναγκάζειν ἃ προσήκει πράττειν ἢ περὶ ὧν γραφεῖται διαπράξασθαι, οὐτ' ἂν ὑμεῖς πολλὰ ψηφίζομενοι μικρά, μᾶλλον δ' οὐδὲν ἐπράττετε τούτων, οὔτε Φίλιππος τοσοῦτον ὑβρίζει χρόνον· πάλαι γὰρ ἂν εἴνεκά γε ψηφισμάτων ἐδεδώκει δίκην.»: Να μεταφέρετε τους υπογραμμισμένους ρηματικούς τύπους - όπου βρίσκονται - στην ενεργητική φωνή (μονάδες 4) και να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο της υποτακτικής του αορίστου β' του ρήματος «ἐδεδώκει» στη μέση φωνή. (μονάδα 1).

Μονάδες 10

Γ4α. «τοῖς θεῖσιν, ζημίαν, ὑμᾶς (το α' του κειμένου), οὐδενός, τὰ δόξαντα , τοῦ λέγειν»: Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις παραπάνω λέξεις του κειμένου (μονάδες 6).

Γ4β. «Οὐ μὴν οὐδ' ἐκαῖνό γ' ὑμᾶς ἀγνοεῖν δεῖ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι ψηφισμ' οὐδενὸς ἄξιόν ἐστιν, ἂν μὴ προσγένηται τὸ ποιεῖν ἐθέλειν τὰ γε δόξαντα προθύμως [ὑμᾶς]»: Να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο της παραπάνω περιόδου (μονάδες 2). Στη συνέχεια να τον μετατρέψετε στο είδος που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος (μονάδες 2).

Μονάδες 10